

No. 1187.

CONTRIBUȚIUNI LA EVOLUȚIA ISTORIOGRAFIEI MEDICINEI ÎN ȚARA-VECHE

DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE

PREZENTATĂ ȘI SUSTINUTĂ ÎN ZIUA DE 1937.

ȚICULESCU ȘTEFAN

23 MAY 2005

Mh 200

UNIVERSITATEA DIN CLUJ
FACULTATEA DE MEDICINĂ

Decan : Domnul Prof. Dr. D. MICHAIL

Profesori :

Clinica stomatologică	Prof. Dr.	<i>Aleman I.</i>
Bacteriologie	" "	<i>Baroni V.</i>
Fiziologia umană	" "	<i>Benetato Gr.</i>
Istoria medicinei	" "	<i>Bologa V.</i>
Patologia generală și experimentală	" "	<i>Botez A. M.</i>
Clinica oto-rino-laringologică	" "	<i>Buzoianu G.</i>
Istologia și embriologia umană	" "	<i>Drăgoiu I.</i>
Semiologia medicală	" "	<i>Goia I.</i>
Clinica ginecologică și obstetricală	" "	<i>Grigoriu Cr.</i>
" medicală	" "	<i>Hașteganu I.</i>
Medicina legală	" "	<i>Kernbach M.</i>
Chimia biologică	" "	<i>Manta I.</i>
Clinica oftalmologică	" "	<i>Michail D.</i>
" neurologică	" "	<i>Minea I.</i>
Igiena și igiena socială	" "	<i>Moldovan I.</i>
Radiologia medicală	" "	<i>Negru D.</i>
Anatomia descriptivă și topografică	" "	<i>Papilian V.</i>
Clinica chirurgicală	" "	<i>Pop A.</i>
Medicina operatoare	" "	<i>Popoviciu Gh.</i>
Clinica infantilă	" "	<i>Popoviciu Gh.</i>
Farmacologia și farmacognozia	Supl. "	<i>Sturza M.</i>
Balneologia	Prof.	<i>Sturza M.</i>
Clinica dermato-venerică	" "	<i>Tătaru C.</i>
Clinica urologică	" "	<i>Țeposu E.</i>
Clinica psihiatrică	" "	<i>Urechia C.</i>
Anatomia patologică	" "	<i>Vasiliu T.</i>
Biologia generală	" "	<i>Racoviță E.</i>
Chimia	Agr. "	<i>Secăreanu Gh.</i>
Fizica medicală	Conf. "	<i>Bărbulescu N.</i>

JURIUL DE PROMOȚIE :

Președinte : Dl. Prof. Dr. *V. Bologa*

Membrii : { D-l. Prof. Dr. *D. Michail*
" " " *V. Papilian*
" " " *M. Kernbach*
" " " *M. Sturza*

Supleant : Dl. Doc. Dr. *P. Vancea*

Părinții istoriografiei medicale.

Inceputurile istoriei medicale se pierd în trecutul îndepărtat, deoarece ea începe cu Hipocrat, primul medic care a povestit ceva relativ la profesiunea și știința sa. După acesta, în decursul vremurilor au fost foarte mulți medici care au făcut „istorie“, povestind — mai ales sub formă de memorii — pe unde au colindat, unde, dela cine și ce au învățat și ce isprăvi au reușit și facă cu învățătura lor.

Primul însă, care a scris o Istorie a Medicinii după toate regulile, tratând-o ca pe o specialitate de sine stătătoare, a fost doctorul *Petrus Castellanus*, fost profesor la Universitatea din Louvain, care în anul 1618, tipărește la Anvers, cartea sa purtând titlul „*Vitae illustrium medicorum qui toto orbe ad haec usque tempora floruerunt*“. Din acest motiv, Belgienii consideră pe *Castellanus* ca fiind părintele istoriei medicale și orașul Louvain ca fiind patria acestuia.

Alții însă, mai numeroși încă, în frunte cu profesorul *Charles Greene-Cumston*, revendică aceste drepturi pentru doctorul *Daniel Le Clerc* și orașului Geneva, pentru că la anul 1696, acest doctor a scos o carte, pe care a intitulat-o — mai precis decât *Castellanus* — chiar „Istoria Medicinii“ și pe care a tipărit-o la Geneva.

Inceputurile fiind astfel încheiate, în anii care urmează, numărul celor ce se îndeamnă la astfel de lucrări se sporește, iar istoriografia se îmbogățește prin apariția a numeroase tratate de specialitate. La 1725—26 apare la Londra „*The History of Physic*“, sub semnătura lui *John Freind* și nu peste mult apar încă două cărți: „Istoria Medicinii“ a lui *Blumenbach* la 1792 și voluminosul și completul tratat al lui *Kurt Sprengel*, ieșit de sub tipar între 1792—1803.

Din acest moment, fiind deja mai multe tratate la în-

demâna celor ce voiau să se ocupe de aceste chestiuni, cunoștințele de istoria medicinei s'au putut difuza în rândurile medicilor și gustul și interesul pentru ele crescând, au ieșit la iveală alți cercetători, cari au înzestrat istoria medicală cu tot felul de publicațiuni din ce în ce mai numeroase, încât astăzi ea posedă un material foarte bogat și bine documentat. Desvoltarea și priceperea importanței ei, a impus pe de altă parte — ca o necesitate — crearea unui învățământ special — prin înființarea de catedre și institute pe lângă Facultățile de Medicină — și organizarea de societăți și congrese naționale și internaționale.

Istoria Medicinei numără astăzi o mulțime de profesioniști — profesori, agregati și docenți de Istoria Medicinei — atașați pe lângă multe din Facultățile și Institutele din America și Europa și mai mulți încă, amatori cari o practică din plăcere.

În România avem astăzi la Cluj o catedră și un Institut de Istoria Medicinei, primele din țară, întemeiate de Prof. *Iules Guiart*, în fruntea cărora se află în prezent Dl. Prof. Dr. *V. Bologa*, la București o conferință condusă de Dl. Dr. *Gh. Z. Petrescu*, ca agregat și tot cu sediul în București o „Societate Regală Română de Istoria Medicinei, constituită prin strădania Dlui Dr. *V. Gomoiu*, care o și prezidează.

Medicina în trecutul românesc.

În trecutul mai îndepărtat al Țărilor românești, nu găsim vre-o lucrare de medicină, căci nici medici — și mai ales medici români — nu prea existau. Poporul se căuta cu babe, vraci etc. cari tratau cu naive leacuri băbești și farmece, și numai Domnii își puteau permite luxul — căci desigur costa scump — să-și aducă medici din străinătate, atunci când era nevoie de ei la curte.

Aceștia erau chemați mai ales de prin Ardeal și Italia, uneori și din alte țări. În Ardeal erau încă din evul mediu, un fel de spitale la Sibiu, Brașov, Cluj, etc. și mulți medici, chirurgi și bărbieri sași.

Astfel, Mihai-Viteazu, chema medici din Ardeal, și tot de acolo era și medicul lui Alex. Lăpușeanu; iar Matei Basarab, avea doctor din Sibiu.

Pe la curtea din Suceava, a lui Ștefan cel Mare, s'au perindat mai mulți medici, cu ocazia rănii ce-o căpătase Domnitorul în lupte, la picior.

Aceștia făceau și „consult“, căci în urma unui consult hotărîră ei, să ardă cu fierul roșu, rana lui Ștefan. Operația se făcu, dar, nereușind, Ștefan totuși muri. Pentru a vedea cam cât îi costa aducerea unui medic, voi spune, că într'o scrisorae prin care Ștefan cere Senatului venețian să-i trimită un doctor, se obligă să-i plătească 500 galbeni pe lună. — După 1700, medicii se înmulțesc; astfel, Brâncoveanu trimitea bursieri prin Italia să învețe medicina și avea mai mulți medici, printre cari contele Bartolomeo Ferrati, Gheorghe Ipomenos; diplomat dela Padova, Iacob Pilarino, Pantaleone, Ion Comnenul și alții cari vor mai fi fost prin București.

Cel mai vechi spital din Muntenia, pare a fi cel înființat de Domnitorul Ion Vladislav la 1524 în Sân-Mitreni.

Spitalul Colțea din București, se înființează la 1706, de către Spătarul Mihail Cantacuzino, frate cu Șerban-Vodă Cantacuzino și unchi dinspre mamă al lui Constantin Brâncoveanu. Are 2 medici : pe doctorul Ianake și hirigul sau firigul (chirurgul) Cârștian. Al doilea spital al Bucureștilor se zidește la 1735, al III-lea la 1750, al IV-lea 1765 și astfel numărul spitalelor crescând, lumea începe să aibă încredere în adevărații doctori, afacerile acestora să-le meargă bine, și numărul medicilor se sporește mereu. Ei erau mai mult greci sau macedoneni și uneori, la invitația domnitorilor, veneau și doctori germani, dintre cari cei mai mulți rămâneau în țară pentru totdeauna.

Pe la începutul sec. al XIX, găsim în București doctori ca : D. Notara, D. Caracaș cu fiul, drul Const. Caracaș, Silvestru Filitis, Darvary, Schina, Sachelarie, Rasty, Petrake Hepites, Vogoridi, Iatropolu, doctorul Arsaki, Rally și Const. Estiotis. Activitatea lor științifică nu a fost mică și dintre ei drul Arsaky a fost cel care a scris prima Istorie medicală în România.

Ideile cele nouă ale științei le erau cunoscute ; ei întrețineau corespondență cu medicii din Paris și din Germania.

După aceea urmează epoca medicinei naționale, cu Davila și înfăptuirile sale, îndeajuns de cunoscute pentru a nu mai insista aci asupra lor.

Folklorul medical român.

Folklorul medical în țara noastră este foarte variat și bogat, încât a servit ca temă la o mulțime de lucrări și publicațiuni mai noi și a fost introdus întâmplător în multe scrieri mai vechi.

Astfel, Dimitrie Cantemir, în: „Descriptio Moldaviae“ și „Historia Incrementorum atque Decrementorum Aulae Othomanicae“, a lăsat o mulțime de însemnări de medicină și folklor medical. Printr'o interpretare convenabilă, am putea deci să privim Istoria Medicală românească, ca începând pe la 1716 când apar scrierile mai sus citate, și pe *Dimitrie Cantemir* — după cum spune dl Dr. *L. Vaian* — ca fiind „cel dintâi istoriograf medical român“.

Alte scrieri, cari cuprind multe prescripțiuni medicale și folklor, pe baza cărora am putea să le socotim ca lucrări de istorie medicală românească, sunt: *Gromovnicul*, manuscris în litere cirilice datând din 1757 și manuscrisul monahului *Porfiriu* dela Bisericiani din 1830; din *Gromovnic*, părintele *Gavril Bichigean*, a publicat o bună parte în revista „Isvorașul“, iar din manuscrisul călugărului *Porfiriu* s'a publicat în „Revista de Istorie, Archeologie și Filologie“ de către episcopul *Melchisedec*.

Mai târziu, publicațiunile de folklor medical s'au înmulțit în așa măsură că numai pe baza lor s'ar putea scrie o întreagă — și prețioasă — Istorie a Medicinii Naționale: În 1878 apar în „Buciumul Român“ câteva „Descânțece din Moldova“ publicate de un anonim; în 1880, *T. T. Burada* scoate un volum cu „Descânțece din Dobrogea; în 1881, *I. Berariu*, publică „Descânțece din Bucovina“ în revista „Aurora Română“; în 1885, *G. Dem. Teodorescu* dă la iveală „Poezii populare române“ unde se găsesc și descânțece, far-

mece și vrăji; în 1886, *S. Fl. Marlan* publică volumul „Descântecelē populare române” iar în 1893 în „Analele Academiei Române”, publică „Vrăji, farmece și desfaceri”; în 1890, sub numele de „Medicina babelor”, *D. Lupașcu*, publică tot în „Analele Academiei Române” o colecție bogată de descântecelē, rețete și vrăjitorii băbești.

Urmând tot astfel, ar însemna să fac o listă interminabilă cu numele celor ce au publicat folklor medical din diferitele colțuri ale țării și deaceea voi încheia enumerarea lor citând numai pe cei mai importanți, ca profesorul *Neculai Leon*, *Artur Gorovei* care a publicat un material, de acest fel, imens, pe *G. T. Kirileanu*, tot atât de activ și pe *Drul Laugier* din Craiova, încurajator al acestui fel de publicațiuni, cărora le-a arătat atât de bine importanța.

Istoriografia medicală românească științifică.

După cum pe folkloriștii menționați mai sus îi putem număra printre istoriografii medicali români, tot astfel putem numi și pe *Costache Vârnav*, în a cărui teză de doctorat, din 1836 — „*Rudimenta Physiographiae Moldaviae*“ — găsim atâtea referințe asupra medicinei din trecut; și cu atât mai vătos, putem înscrie ca lucrări de „istorie medicală“, operele — în care se cuprind amănunțite informațiuni asupra medicinei în trecutul României — ale următorilor istorici: *Hurmuzaki*, cu opera sa — intitulată „*Documente*“ — din care s'a extras o bună parte din „*Istoria Medicală*“; — *Er-biceanu*, cu ale sale „*Cronici*“; — *V. A. Ureche* și chiar *Tocilescu*, cu tratatele lor de: „*Istoria românilor*“, sau însăși oficialitatea cu al său „*Almanach al Curții și al statului din Prințipatul Valahiei*“.

Dar, întrucât obiectivul publicațiunilor enumerate până acum, a fost altul decât „*Istoria Medicinii*“ și însemnările și informațiile de medicină apar ca ceva întâmplător, nu le putem considera ca lucrări de pură istorie a medicinei, adică de specialitate.

Prima, care să îndeplinească aceste condițiuni, este aceea a doctorului *Apostol Arsaki*, apărută la București în 1813 și intitulată „*Expunere sinoptică a Istoriei medicinei*“. Iată deci, la noi în România, o lucrare de Istoria Medicinii, încă dintr'o vreme când în multe alte țări, — mai înaintate ca a noastră și cu un trecut medical, — nici nu se pomenea de așa ceva. Lucrarea doctorului *Arsaki* arăta peripețiile medicinei, încă din vechime, la toate neamurile și cuprindea patru părți. Nu a a fost tipărită în volum, ci a apărut în revista „*Hermes*“. Partea întâia în lunile Iunie și August 1813, a doua în Sep-

temvrie, a treia și a patra — mergând până la Indieni — în Octomvrie și Noemrvie 1813, după care nu s'a mai publicat. Deși, pe vremea aceasta, erau destui doctori în țara noastră, mai cu seamă prin București și Iași, dintre ei mulți s'au ocupat și au publicat lucrări de istorie medicală, dar, din întâmplare nici, unul nu a mai amintit acest cuvânt.

În anul 1854, îl întâlnim iarăș, cu ocazia înființării „Școalei de chirurgie“ de către doctorul Carol Davila, în al cărei program, acest clar-văzător, a prevăzut și o catedră de „Istoria Medicinii“. Cursul a fost predat câțeva vreme de către praporgicul *Costescu* (infanterist) fiindcă nu s'a găsit nimeni altul care să-l predea gratis, și poate că din aceiaș cauză, „Istoria Medicinii“ a dispărut repede din programul școlar.

După 1854, se mai scrie câte ceva, dar cu vre-o adevărată lucrare de istorie medicală nu ne mai întâlnim din nou, până în 1872, când doctorul *Anastase Fetu* în publicația sa „Despre încercările făcute pentru dezvoltarea științelor naturale în România“, face și ceva istorie medicală. Se cultiva, însă, mult în acest timp, folklorul medical, despre care am vorbit mai înainte.

În 1885, doctorul *C. Istrati* într'o broșură intitulată „Davila“ făcând biografia acestuia, face o adevărată Istorie a întemeierii învățământului medical și organizației sanitare. Este de remarcă că această biografie medicală — este prima de acest gen la noi; ea a fost făcută cu prilejul unei conferințe pe care drul Istrati a ținut-o, — spre omagierea memoriei lui Carol Davila, — în acelaș an. Mai târziu, doctorul Istrati publică încă o lucrare din genul Istoriei, intitulată chiar: „O pagină din Istoria contemporană“ în care sunt deasemenea, multe referințe prețioase pentru istoria medicală românească.

În anul 1892, profesorul *G. Ionescu-Gion*, a ținut o conferință intitulată „Doctorescul meștesug în trecutul Țărilor Românești“, în care dă la iveală o mulțime de lucruri necunoscute până atunci, pe care a reprodus-o apoi amplificată, în monumentală sa „Istorie a Bucureștilor“ în 1899. În aceasta găsim informații prețioase asupra înființării primelor spi-

tale din București, despre medicii ce practicau aci și școlile pe unde învățaseră, despre cele ce erau în stare să facă cu știința lor și asupra organizației sanitare din trecut.

Cu anul 1900, odată cu începutul noului veac, începe și pentru Istoria medicală, o perioadă nouă; înadevăr, publicațiile de specialitate se îndesesc tot mai mult și Istoria medicală ia un nou avânt.

Astfel, în 1901, apare o importantă lucrare de specialitate „Istoria Igienii în România“, a prof. Dr. *I. Felix*, fost și director general al Serviciului Sanitar.

Peste doi ani, în 1903, cu ocazia unei sărbătoriri și deșelirii monumentului lui Carol Davila, profesorul Dr. *S. Grecescu*, publică o broșură cu titlul: „Schităre din viața și activitatea generalului Doctor Carol Davila“, cuprinzând biografia și o istorie rezumată a învățământului medical din România.

În 1904, Dl Dr. Chim. *I. N. Angelescu* — farmacist — dă la iveală un foarte valoros volum cu „Acte și documente din trecutul Farmaciei în Țările Românești“.

În 1906., avem două lucrări de istorie medicală: Dl Dr. *Gomoiu*, ca student încă, — lăsând să se întrezărească astfel, în studentul de atunci, președintele de astăzi al Soc. internaționale de Istoria Medicinii — publică, cu ocazia Expoziției Generale din București, „Istoricul Societății Studenților în Medicină“ pe anii 1875—1905; iar *N. T. Ionescu*, publică un volum de portrete și biografii, cu titlul: „Medicii noștri“.

În anul următor, 1907, apar tot două lucrări: doctorul *G. Crăiniceanu*, scoate la lumină pre-a-prețioasa sa operă: „Literatura medicală românească“ și Dl Dr. *V. C. Michail* publică „O pagină din retrospectiva serviciului sanitar, în Principatele Române până la 1866.“

În 1908, Prof. Dr. *Dim. Grecescu*, rostește: „Schităre din Istoria Botaniciei“, ca discurs de recepție în Academie.

În 1910, găsim în revista „România Medicală“ un articol al dlui Prof. Dr. *C. Bacalogu*, intitulat „Ochire asupra Medicinii din trecut și Medicinii de astăzi“, pe care-l găsim reprodus și în „Revista Științifică V. Adamachi“ în 1911.

Trebuie să amintesc că tot în 1910, împlinindu-se 50 de ani dela întemeierea Universității din Iași, cu prilejul jubileului s'a alcătuit un fel de „Anuar“, un volum minunat, în care se află și istoricul Universității.

În anul 1912, apare lucrarea „Eforia Spitalelor Civile“ de Dl *Al. Gălățescu*, în care pe lângă Istoria Eforiei se face și Istoria Medicinii în România.

În anii următori, Domnul Dr. *Gomoiu*, adună materialul necesar pentru un volum de Istoria Medicinii, în vederea jubileului de 50 de ani al Facultății de Medicină din București. Volumul este gata în 1916, dar lipsindu-i posibilitățile materiale, îl oferă spre tipărire Facultății, care acceptă. Dar până să înceapă tipărirea, survine războiul.

Între timp, mai publicaseră articole de istorie medicală dnul Dr. *G. Z. Petrescu* (Istoria sifilisului la noi, etc.), *Coșăcescu* etc.: în 1919 Dl Profesor *Nicolae Iorga* a ținut la Soc. Stud. în medicină din București o conferință despre „Medici și Medicina în trecutul românesc“, iar Dl *N. A. Bogdan*, a publicat istoria completă privind „Societatea medico-naturalistă și muzeul istorico-natural din Iași“.

În 1921, Dl Dr. *Gomoiu*, începe tipărirea lucrării Dniei Sale în „Analele Eforiei“, dar acestea suprimându-se în curând, este redus la proprii mijloace materiale, din care cauză tipărește numai până la anul 1870 și scoate numai una sută exemplare. Volumul Dsale poartă titlul: „Istoria Medicinii și a Invățământului Medical în România“, numără 1206 pagini și a ieșit de sub tipar în 1923.

În anul 1921, Dl Dr. *George Macarovici*, termină de redactat „Istoria dentară a României“, care iese de sub tipar în 1924.*)

*) În acest an, 1921, se întâmplă nu fericit eveniment, care a însemnat o nouă victorie a istoriei medicale românești, — încă o piedică învinsă și o poziție cucerită — și acest eveniment, — merit să dea o nouă față Istoriei Medicale românești — spre mândria noastră, a Clujenilor, s'a petrecut la Facultatea de Medicină din Cluj. Anume se creează la Facultatea noastră, o catedră de Istoria Medicinii; pentru a preda cursurile, a fost chemat cu contract, dnul Prof. Dr. Jules Guiart, de la Lyon. Venit în Cluj, dl Prof. Guiart

În anul 1923, se tipărește, tot prin sprijinul acordat de prof. Cantacuzino, valoroasa lucrare: „Exposé général de l'état sanitaire de la Roumanie“.

În 1924, poate că tot din îndemnul profesorului Cantacuzino, se înființează și la Facultatea de Medicină din București, o conferință de Istoria Medicinii; conferință devenită astăzi agregatie, care a fost încredințată dlui agregat Dr. G. Z. Petrescu.

În timpul acesta, dl Dr. Gomoiu se ocupa tot mai mult cu Istoria Medicinii, ajungând să fie cunoscut și în străinătate ca atare, încât în 1925 este primit ca membru în „Société française d'Histoire de la Médecine“.

În 1926, împlinindu-se 50 ani dela înființarea Soc. Stud. în Medicină din București, cu prilejul acestei aniversări, Dl Dr. Gomoiu scoate și partea II — 1906—1926 — din istoria acestei societăți.

Tot în anul 1926, luna August, Dl Dr. Gomoiu, face o interesantă comunicare despre „Primele urme de Medicină în România“, la cel de al VI-a Congres internațional de Istoria medicinei, care a avut loc la Leyda și Amsterdam. Pe baza prețioasei Dsale lucrări este primit ca membru al „Société internationale d'Histoire de la Médecine“.

În 1928 are loc la Oslo, al VII-lea Congres internațional de Istoria Medicinii, la care participând, Dl Dr. Gomoiu face o altă comunicare, tratând despre: „Folklorul medical românesc“.

Începe seria înfăptuirilor, dintre care prima este „Institutul de Istoria Medicinii, căruia înțelegătorul Prof. Dr. Cantacuzino, i-a dat în dar, ca sprijin, multe cărți și diferite lucruri de preț.

Meritul cel mare al Dlui Prof. Guiart, este de a fi știut să dibuiască în persoana Dlui Prof. Dr. Bologa, un eminent colaborator pentru atunci, și un demn succesori pentru acum.

Dl Prof. Bologa, prin lucrările Dsale și ale valoroșilor săi colaboratori, ca: Dl Conf. Farm. Iuliu Orient, care este cel mai autorizat istoriograf al Farmaciei, Dr. A. Lenghel, Dr. Pataki, Dr. Od. Apostol, Dr. Dominic Stanca, Dr. Igna și alții, a izbutit, — deși a avut de luptat cu greutăți materiale — să asigure Institutului de Istoria Medicinii din Cluj, un deosebit prestigiu.

Nu după mult timp, dl Dr. Gomoiu este primit ca membru al delegației permanente a Societății internaționale de Istoria medicinei, ca reprezentant al României, care până la această dată, fusese reprezentată de Dl profesor Guiart.

Pentru a da un impuls mai puternic Istoriei medicale românești, Dl Dr. Gomoiu reușește, luptând cu mari greutate, să fondeze în anul 1929, luna Septembrie, „Societatea română de Istoria Medicinii, Farmaciei, Veterinării și de folklor“, în cadrul Așezămintelor A. S. R. Principesa Elena. Președinția societății oferindu-i-o profesorului Dr. C. *Severeanu*, Dnia Sa și-a rezervat postul de secretar general.

Tot în acest an, apare cartea profesorului Dr. *Severeanu*, intitulată „Din amintirile mele“, cuprinzând și multă istorie medicală, — pe care a oferit-o societății al cărei președinte fusese ales —, drept lucrare inaugurală.

Rezumatele ședințelor noii societăți se publicau în „Revista Științelor Medicale“, pusă la dispoziția ei, de profesorul Dr. I. Cantacuzino.*)

La București în acelaș an, se tipărește „Istoricul revistei Spitalul și tabla generală a materiilor pe 50 de ani“ de Dl Dr. *Gomoiu*. Tot acum, având loc la Roma, al VIII-lea Congres Internațional de Istoria medicinei, Dl Dr. Gomoiu este ales președinte al secțiunii A a Congresului, spre mândria țării noastre, și face o comunicare „Sui rapporti culturali in riguardo alla medicina fra l'Italia e la Rumenia durante il rinascimento scientifico dei secoli XVI e XVII“.

La încheierea acestui congres, s'a hotărît ca viitorul congres, care urma să aibă loc în 1932, să se țină la București.

În luna Decembrie profesorul *Severeanu* decedând, se oferă președinția Societății Române de Istoria medicinei, profesorului *Cantacuzino*.

*) Anul 1930 se remarcă printr'o rodnică activitate. În acest an, iese din Institutul de Istoria Medicinii din Cluj, sub semnătura Dlui Docent Dr. *Bologa*, lucrările: „Din Istoria Sifilisului“ și „Inceputurile medicinei științifice românești“, iar sub a dlui Dr. *Alexandru Lenghel* „Istoricul Ciumei în Cluj, la 1738-39“. Sunt două splendide și valoroase lucrări.

În anul 1931, avem două lucrări de seamă: „75 de ani dela întemeierea învățământului medicinei veterinare în România“, în care se arată starea din trecut și din prezent, scrisă de dl prof. dr. *I. Poenaru* și încă o lucrare valoroasă, în care se povestește mult din trecutul medicinei, în ce privește organizarea serviciului sanitar în România, intitulată „Istoria orașului Călărași“ a dlui dr. *Gh. Samarian*, din acel oraș.

Anul 1932, este un an luminos pentru Istoria Medicinei din România, căci în acest an are loc în București, sub președinția Dlui Dr. Gomoiu, cel al IX-lea Congres Internațional de Istoria medicinei.

Congresul a fost deschis în prezența a însăși M. S. Regelui, ca președinte de onoare și a o mulțime de personalități din țara românească. Au participat la acest congres reprezentanți au tuturor țărilor și s'au desbătut probleme interesante.

Congresul — al cărui organizare a avut-o dnul Dr. Gomoiu — spre mulțumirea participanților și spre fala medicinei românești, s'a bucurat de o reușită deplină. Tot în 1932, dl Dr. Samarian termină prețioasa sa lucrare intitulată „Istoria Ciumei“.*)

În acest an Dl Dr. Gomoiu este invitat să țină o lecțiune specială despre folklorul medical la Universitatea din Louvain, iar la Anvers ține o conferință cu titlul „Le folklore médical roumain“; peste câteva luni, vorbește la Turnul-Severin, despre: „Medicina Națională“.

Mai găsim încă în acest an, în revistele „Isvorașul“, „Arhiva pentru folklor“, „Arhivele Olteniei“ și încă în altele, un bogat material folkloristic, adunat de diferiți cercetători,

*) În anul 1933, luna Ianuarie, se deschide pentru public „Expoziția de Istoria Medicinei“ organizată la Cluj, încă din 1932 în vederea congresului, de dnul Prof. V. Bologa. Această expoziție, pentru înjghebură căreia dnul Prof. Bologa, a trebuit să depună o muncă titanică, ne-a făcut o aleasă cinste în fața congresiștilor străini — cari au vizitat și Clujul — prin bogăția și valoarea deosebită a materialului expus.

prin încurajarea Academiei. Ca răspuns avântului luat astfel de folklorul medical, Doctorul *I. Cantacuzino*, fondează la Craiova — acest oraș în care tradiția cultivării folklorului medical fusese deja formată de Doctorul *Laugier* — o „Societate pentru folklor medical“. Nu mult timp, după aceasta, medicina românească are marea durere de a pierde pe ilustrul său reprezentant, Dr. Cantacuzino.

Tot în 1933, în August, a avut loc la Varșovia cel de al VI-lea congres al Științelor Istorice, la care România a fost reprezentată prin Dl. Prof. Dr. Bologa, care s'a înscris cu subiectul „Istoria Științelor în România“, iar Dl. Dr. Gomoiu a făcut o comunicare despre „Relațiile medicale Polono-Române“.

Pe scurt, am putea schița astfel, stadiul în care se află actualmente Istoria Medicinii în România-Vechi:

— Scrieri: Istoria Igienii în România, de Drul I. Felix; — Acte și Documente din trecutul Farmaciei în Țările Românești, de Dr. I. N. Angelescu; — Literatura medicală românească, de Drul G. Crăiniceanu; — Schițare din Istoria Botanicii, de Prof. Dr. P. Grecescu; — Istoria medicinei și a învățământului medical în România, de Drul V. Gomoiu, și o mulțime de alte publicațiuni valoroase, cu subiecte mai limitate.

O agregajie de Istoria Medicinii la București, având ca titular pe dl Agregat Dr. G. Z. Petrescu, sub a cărui semnătură au apărut numeroase publicațiuni de seamă. (Istoria cumei la noi; biografii, note bibliografice și biografice, etc).

O Societate R. R. de Istoria Medicinii, în București, al cărui fondator și actual Președinte este Dl. Dr. Gomoiu, Societatea se află în al 8-a an de funcționare și numără numeroși membrii. Comunicările se publică în buletinul Societății, anexat la „Analele Așezămintelor A. S. R. Principesa Elena“.

O Societate de folklor medical la Craiova, care din nenorocire, n'a dat roadele așteptate.

Că activitatea „Istoriei“ din România, este cunoscută și apreciată și în străinătate, se poate deduce din aprecierile

verbale și scrise ale străinilor, precum și din faptul că, titlul de președinte al Societății Internaționale de Istoria Medicinii, a fost încredințat unui român, iar la Facultatea de Medicină din Paris, s'au susținut două teze, cu subiecte din Istoria medicinei românești; „Histoire de la peste en Roumanie“ de Drul E. Seidel în 1922, și „De l'influence médicale française en Roumanie“, de Drul Sam. Herșcovici-Herșiano, în 1933.

Incheiere.

Din cele expuse mai sus, se poate vedea că, mai ales după războiul pentru întregirea Neamului, Istoria Medicinii a luat în România un avânt deosebit, sub sprijinul neîncetat al regretatului prof. Dr I. Cantacuzino.

S'au înființat : o catedră universitară, un Institut, o agregație și o Societate, de Istoria Medicinii, s'au dat la iveală numeroase lucrări și publicațiuni de specialitate, iar prin reprezentanții săi autorizați, România a participat la toate congresele internaționale de Istorie medicală.

Desigur, că pe măsură ce rostul Istoriei Medicale va fi mai bine pătruns, se vor găsi, și mai mulți sprijinitori și cercetători, grație cărora să poată face un nou pas înainte.

Concluziuni.

1. „Istoria Medicinii“ face parte din primele discipline medicale, cari s'au individualizat; astfel, cea dintâi carte de „specialitate“ apare la 1618 în Louvain și a doua la 1696 în Geneva.

2. În România începuturile istoriei medicale ar putea fi împinse până la Dimitrie Cantemir, prin însemnările medicale ce se găsesc în „Descriptio Moldaviae“ și în „Historia Incrementorum atque Decrementorum Aulae Othomanicae“. Dar, prima lucrare de specialitate este a doctorului A. Arsaki, intitulată „Expunere sinoptică a Istoriei medicinii“, publicată în 1813 în revista „Hermes“

3. În 1921 la Facultatea de Medicină din Cluj, se creează prima catedră de „Istoria Medicinii“ din țară și un Institut de Istoria Medicinii, conduse până în 1931 de Dl. Prof. Guiart din Lyon, iar dela această dată de Dl. Prof. Dr. V. Bologa.

4. Istoria Medicinii se află astăzi în țara noastră în următorul stadiu: a) O bogată și valoroasă colecție de scrieri și publicațiuni. b) Un Institut și o Catedră de Istoria Medicinii la Cluj, o agregatie și o „Societate R. R. de Istoria Medicinii“ la București. c) Participări și numeroase rapoarte la Congresele internaționale de Istoria Medicinii.

Văzut și bun de imprimat.

Președintele tezei:
Prof. Dr. V. BOLOGA

Decanul Fac. de Medicină:
Prof. Dr. D. MICHAIL